Euroopan parlamentti
2024-2029

Ulkoasiainvaliokunta

2025/2216(INI)

5.2.2026

MIETINTÖLUONNOS

Euroopan parlamentin suosituksesta neuvostolle, komissiolle ja komission varapuheenjohtajalle / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle vettä koskevan ylikansallisen hallinnon edistämisestä konfliktinehkäisyn ja rauhan hyväksi
(2025/2216(INI))

Ulkoasiainvaliokunta

Esittelijä: Leoluca Orlando

SISÄLTÖ

Sivu

LUONNOS EUROOPAN PARLAMENTIN SUOSITUKSEKSI 3

PERUSTELUT 7

LIITE: ILMOITUS SAADUISTA TIEDOISTA 8

LUONNOS EUROOPAN PARLAMENTIN SUOSITUKSEKSI

neuvostolle, komissiolle ja komission varapuheenjohtajalle / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle vettä koskevan ylikansallisen hallinnon edistämisestä konfliktinehkäisyn ja rauhan hyväksi
(2025/2216(INI))

Euroopan parlamentti, joka

– ottaa huomioon maasta toiseen ulottuvien vesistöjen ja kansainvälisten järvien suojelusta ja käytöstä vuonna 1992 tehdyn YK:n yleissopimuksen (rajavesistösopimus),

– ottaa huomioon 7. toukokuuta 2025 antamansa päätöslauselman[1] eurooppalaisesta vesiresilienssiä koskevasta strategiasta,

– ottaa huomioon elokuussa 2010 julkaistun YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston tiedotteen ”The Right to Water”,

– ottaa huomioon 19. marraskuuta 2018 annetut neuvoston päätelmät vesidiplomatiasta,

– ottaa huomioon 19. marraskuuta 2021 annetut neuvoston päätelmät vedestä EU:n ulkoisessa toiminnassa,

– ottaa huomioon työjärjestyksen 121 artiklan,

– ottaa huomioon 2. huhtikuuta 2025 antamansa päätöslauselman ihmisoikeuksista ja demokratiasta maailmassa ja Euroopan unionin toiminnasta tällä alalla – vuosikertomus 2024[2],

– ottaa huomioon ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (A10-0000/2025),

A. toteaa, että ihmiskunta ja kaikki elämä maapallolla tarvitsevat vettä selviytyäkseen, minkä vuoksi vesivaroja on hoidettava kestävästi ja oikeudenmukaisesti;

B. katsoo, että veden saanti on ihmisoikeus ja vakauden ja rauhan edellytys;

C. ottaa huomioon, että ilmastonmuutos on merkittävä uhka vesivaroille ja vesiekosysteemeille ja pahentaa vesistressiä;

D. toteaa, että ilmastonmuutoksen seurauksena veden kiertokulku luonnossa muuttuu yhä arvaamattomammaksi niin, että siinä esiintyy rajuja vaihteluja ankarasta kuivuudesta tuhoisiin tulviin; ottaa huomioon, että viime vuosina on raportoitu jääpeitteen pienentyneen kaikilla jään peittämillä alueilla maailmassa; toteaa, että ihminen on toiminnallaan aiheuttanut merkittävän osan makean veden vesivarojen pilaantumisesta koko maailmassa;

[1] Hyväksytyt tekstit, P10_TA(2025)0091.
[2] EUVL C, C/2025/4390, 9.9.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/4390/oj.

E. ottaa huomioon, että vähintään kahden maan alueella sijaitsevat valtioiden rajojen yli ulottuvat pohjavesikerrostumat, järvet ja vesistöalueet muodostavat 60 prosenttia maailman makean veden virtaamista;

F. ottaa huomioon, että useimmat maat eivät ole sopineet yhteisiä vesimuodostumia koskevista rajatylittävistä järjestelyistä;

G. toteaa, että vesistressi ja maiden rajavesistöissä toteuttamat yksipuoliset toimet, kuten vesistöjen pilaaminen tai ylihyödyntäminen tai infrastruktuurin rakentaminen, vaikuttavat kaikkiin kyseisiä vesistöjä ympäröiviin valtioihin; ottaa huomioon, että veden saantia koskevat kiistat vaikuttavat laajempiin konflikteihin ja voivat lietsoa niitä, millä voi olla vakavia seurauksia alueelliselle vakaudelle ja ihmisten turvallisuudelle;

H. toteaa, että vesi on perinteisesti ollut yhteistyön vauhdittaja, mutta viimeisten kymmenen vuoden aikana vedestä johtuvat konfliktit ovat olleet yleisempiä kuin yhteistyö;

I. ottaa huomioon, että vesijärjestelmien alkupäässä sijaitsevilla käyttäjillä on joitakin suhteellisia etuja loppupäässä sijaitseviin käyttäjiin verrattuna;

J. ottaa huomioon, että aseelliset konfliktit ja miehitys vaikeuttavat merkittävästi veden saantia ja vettä koskevaa ylikansallista yhteistyötä;

1. suosittaa neuvostolle, komissiolle ja komission varapuheenjohtajalle / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle, että

   a) vahvistetaan rajatylittävää vesivarojen hallinnointia EU:n ulkoisessa toiminnassa niin, että siitä tehdään merkityksellinen väline, jonka avulla voidaan ehkäistä ja ratkaista konflikteja ja rakentaa luottamusta alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla, erityisesti alueilla, jotka ovat alttiita ilmastonmuutoksen vaikutuksille ja joiden vesivarat ovat jo niukat;

   b) puututaan siihen, jos maiden hallitusten välillä ei ole operatiivisia sopimuksia vaikka niillä on yhteisiä rajavesistöalueita, ja tuetaan hallituksia tällaisten järjestelyjen ja vesistöalueorganisaatioiden perustamisessa ja täytäntöönpanossa asettamalla saataville kaikki niiden tarvitsema EU:n asiantuntemus sekä tekninen ja taloudellinen tuki;

   c) vahvistetaan vettä koskevan ylikansallisen hallinnon asemaa EU:n ulkoisessa toiminnassa ja diplomatiassa ja tarjotaan tätä varten Euroopan ulkosuhdehallinnolle (EUH) ja EU:n edustustoille kaikkialla maailmassa asianmukaiset taloudelliset ja henkilöresurssit, jotta voidaan käynnistää ja tukea rajatylittävää vesivarojen hoitoa ja diplomatiaa koskevia toimia paikan päällä kumppanimaissa ja niiden välillä;

   d) varmistetaan suurempi ja vakaa rahoitus EU:n rajatylittävälle vesivarojen hoidolle EU:n ulkoisissa toimissa seuraavassa monivuotisessa rahoituskehyksessä;

   e) laajennetaan rajatylittävää vesivarojen hallinnointia koskevien EU:n hankkeiden maantieteellistä ulottuvuutta Afrikan ja Keski-Aasian lisäksi Pohjois- ja

Etelä-Amerikkaan, Lähi-itään ja Pohjois-Afrikkaan sekä Itä- ja Etelä-Aasiaan Team Europe -lähestymistavan avulla;

f) vahvistetaan monenvälistä vesiyhteistyötä, erityisesti YK:ssa jatkamalla ja tehostamalla YK:n rajavesistösopimuksen maailmanlaajuistamista ja tukemalla kestävän kehityksen tavoitteiden, erityisesti puhdasta vettä ja sanitaatiota koskevan tavoitteen 6, täytäntöönpanoa;

g) investoidaan läpinäkyvämpään yleiskuvaan kaikesta käynnissä olevasta EU:n tuesta, jonka tarkoituksena on edistää rajatylittävää vesivarojen hoitoa kansainvälisesti, ja varmistetaan kaiken työn ja rahoituksen johdonmukaisuus ja virtaviivaistaminen kaikissa asiaankuuluvissa pääosastoissa sekä EUH:n ja komission välillä;

h) pyritään mahdollisuuksien mukaan takaamaan puhdas ja laadukas vesi, edistetään vesivarojen kestävää hoitoa ja pannaan täytäntöön erilaisia innovatiivisia vesiteknologioita, myös luontoon perustuvia ratkaisuja;

i) varmistetaan, että EU:n vesialoitteilla puututaan kaikkialla maailmassa edelleen esiintyviin tietoaukkoihin ja siihen, että hallitukset eivät jaa keskenään tietoja, tarjoamalla kumppanimaille teknisiä ja fyysisiä resursseja, joiden avulla ne voivat seurata tehokkaasti valtioiden rajojen yli ulottuvien vesistöalueiden vedenkorkeutta ja laatua, sekä vaihtamalla tietoja ja edistämällä yhteisiä tiedonkeruustandardeja kumppanimaiden välillä yhteensopivuuden lisäämiseksi;

j) edistetään hallitustenvälisen ja alueellisen yhteistyön välineitä vesivarojen hoidossa keskittymällä erityisesti vesivarojen oikeudenmukaisen jakautumisen varmistamiseen maiden ja liiketoiminta-alojen välillä ja tuetaan paikallis- ja yhteisötason hallintorakenteita, jotta voidaan edistää osallistavaa päätöksentekoa ja vesivarojen hoitoa;

k) vahvistetaan EU:n seuranta- ja varhaisvaroitusvalmiuksia digitalisoinnin ja nykyaikaisen teknologian avulla; vahvistetaan maailmanlaajuista seurantaa, joka koskee vesivarojen niukkuutta ja veteen liittyvien konfliktien riskejä, kuten vesivarojen ja vesi-infrastruktuurin käyttämistä aseena ja vedensaannin tahallista estämistä, ja tehdään siitä osa EUH:n kriisinhallintakeskuksen konfliktinestojärjestelmiä;

l) tarjotaan kannustimia ja rahoitusta kestävää rajatylittävää vesivarojen hoitoa, vesivarojen jakamista, yhteistyötä ja innovointia koskevaa tutkimusta varten, myös Horisontti Eurooppa -puiteohjelman kautta;

m) nimitetään korkea-arvoinen EU:n virkamies EU:n erityisedustajaksi, jonka tehtävänä on ehkäistä ja ratkaista veteen liittyviä konflikteja, edistää vesiyhteistyötä ja suojella vesilähteitä ja -järjestelmiä, myös aseellisten konfliktien aikana ja rajatylittävissä tilanteissa;

n) vahvistetaan kansainvälisen oikeuden ja kansainvälisten tuomioistuinten roolia valtioiden rajojen yli ulottuvia vesimuodostumia koskevien riitojen ratkaisemisessa, jotta voidaan varmistaa selkeys ja vastuuvelvollisuus

oikeudellisista velvoitteista, jotka koskevat kaikkia asianomaisten rajavesistöjen ympärillä sijaitsevia valtioita;

2. kehottaa puhemiestä välittämään tämän suosituksen neuvostolle, komissiolle ja komission varapuheenjohtajalle / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle.

PERUSTELUT

Vesi on elämälle välttämätöntä. Turvallinen veden saanti on ihmisoikeus ja vakauden ja rauhan edellytys.

Vedestä on kuitenkin tulossa yhä niukempi resurssi. Veden liikakäyttö teollisuudessa, ylikansoitus ja saastuminen aiheuttavat vesistressiä maailmanlaajuisesti, ja ihmisen aiheuttaman ilmastonmuutoksen vaikutukset voimistavat tätä ilmiötä entisestään. Yli puolet maailman makeasta vedestä virtaa yli valtioiden rajojen, ja yli 150 maalla on yhteisiä rajavesistöalueita. Monet niistä sijaitsevat epävakailla ja ilmastostressistä kärsivillä alueilla, joiden instituutiot ovat heikkoja. Yhteisten vesivarojen saatavuudessa on usein eroja maiden välillä tai niiden sisällä, mikä johtuu vesivarojen huonosta hoidosta ja toimimattomista menettelytavoista. Tätä pidetään yhä useammin tekijänä, joka lisää haurautta, muuttoliikettä ja pakkomuuttoa ja aiheuttaa yhä enemmän jännitteitä, epävakautta ja konflikteja maiden sisällä ja niiden välillä. Tässä mietinnössä pyritään tuomaan esiin rakentavia keinoja, joilla EU voi ehkäistä konflikteja vettä koskevan ylikansallisen hallinnon avulla. On kuitenkin syytä todeta, että maailmanlaajuisesti monissa aseellisissa konflikteissa toimijat rajoittavat veden saatavuutta pyrkimyksenään aiheuttaa humanitaarisia kriisejä ja tuhoavat vesi-infrastruktuuria taktisista sotilaallisista syistä.

Tätä aihetta käsitellään jo aktiivisesti nykyisissä EU:n ulkoisissa välineissä, kuten NDICI – Globaali Eurooppa -välineessä, Global Gateway -strategiassa ja EU:n vesidiplomatia-aloitteissa. Ne ovat tervetulleita ja hyödyllisiä välineitä, mutta eivät yksinään riittäviä. Ne on saatettava ajan tasalle ja niiden rahoitusta on lisättävä ja koordinointia on parannettava, jotta voidaan helpottaa tehokasta alueellista yhteistyötä, vahvistaa vesivarojen hoidosta vastaavia instituutioita ja mobilisoida kestäviä investointeja. Unionin ulkoisia välineitä olisi myös käytettävä aktiivisemmin yhteistyössä EU:n jäsenvaltioiden kanssa hyödyntäen niiden taloudellisia ja hallinnollisia välineitä ja valmiuksia.

Lisäksi on kiireellisesti tehostettava EU:n ja EUH:n ulkoista toimintaa rajatylittävän vesiyhteistyön alalla poliittisen vuoropuhelun, sovittelun, diplomaattisen yhteydenpidon, teknisen tuen ja valmiuksien kehittämisen, tietojen jakamisen ja vesialueiden hoidon avulla edistämällä uskottaviin instituutioihin ja oikeudellisiin kehyksiin pohjautuvaa avointa päätöksentekoa ja hallintoa niin, että erityistä huomiota kiinnitetään paikallisiin toimijoihin, sekä edistämällä osallistavaa hallintoa, jossa otetaan huomioon haavoittuvassa asemassa olevien yhteisöjen ja vähemmistöjen tarpeet.

Vettä koskevan ylikansallisen hallinnon vahvistaminen on pitkän aikavälin investointi vakauteen, konfliktien ehkäisyyn ja kestävään kehitykseen. Tässä yhteydessä unionin ulkoisessa toiminnassa olisi yhä useammin tunnustettava vettä koskevan ylikansallisen hallinnon strateginen merkitys ja edistettävä sitä keskeisenä välineenä, jonka avulla pitkällä aikavälillä ehkäistään konflikteja ja lisätään alueellista vakautta, sosiaalista tasa-arvoa, ihmisten turvallisuutta ja kestävää kehitystä. Euroopan parlamentin ulkoasiainvaliokunnan (AFET) olisi varmistettava, että vettä koskeva ylikansallinen hallinto tunnustetaan EU:n ulkopolitiikassa diplomaattiseksi ja turvallisuuteen liittyväksi painopisteeksi naapurialueilla ja laajentumisalueilla, kuten Balkanilla, MENA-alueella ja Sahelissa, sekä unionin maailmanlaajuisessa toiminnassa.

LIITE: ILMOITUS SAADUISTA TIEDOISTA

Esittelijä ilmoittaa työjärjestyksen liitteessä I olevan 8 artiklan mukaisesti sisällyttäneensä mietintöönsä aiheeseen liittyvistä asioista tietoja, jotka hän on saanut laatiessaan mietintöluonnosta seuraavilta pakollisesta avoimuusrekisteristä tehdyn toimielinten välisen sopimuksen[1] soveltamisalaan kuuluvilta edunvalvojilta tai seuraavilta kolmansien maiden viranomaisten edustajilta, mukaan lukien niiden diplomaattiset edustustot ja suurlähetystöt:

1. Pakollisesta avoimuusrekisteristä tehdyn toimielinten välisen sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat edunvalvojat
2. Kolmansien maiden viranomaisten edustajat, mukaan lukien niiden diplomaattiset edustustot ja suurlähetystöt

Esittelijä on yksin vastuussa edellä olevan luettelon laatimisesta.

Kun luettelossa mainitaan luonnollisen henkilön nimi ja/tai tehtävänimike, esittelijä vakuuttaa antaneensa kyseiselle henkilölle Euroopan parlamentin tietosuojaselosteen numero 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), jossa määritetään henkilötietojen käsittelyyn sovellettavat ehdot ja siihen liittyvät oikeudet.

[1] Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission toimielinten välinen sopimus, tehty 20. toukokuuta 2021, pakollisesta avoimuusrekisteristä (EUVL L 207, 11.6.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).